

account the convention of indicating dependent or independent variables. The basic premise of this empirical study was a practical necessity to predict the level of a human's inhibiting ability with the help of data concerning the intensity of certain psychological qualities (which is especially important in career counselling, recruitment, selection in socio-economic professions). As a result of the analysis there has been found a number of personal characteristics, the intensity of which may be a "marker" of personal inhibiting ability. In the most general form it is possible to note a positive impact of sensitivity, low self-esteem, intensity of intuition, emotional discomfort, rejection of others, and so forth. It has been also established quite a wide range of characteristics that give a negative prognosis on the inhibiting ability intensity. These are all manifestations of the facilitative ability, first of all, relevant values and meanings, experiences of facilitative interaction (particularly in the fields of family relations, friendship), observance of moral standards, and so on. Important negative indicators are also rational aspects of empathy; certain views on human nature (assurance in the fact that good prevails over evil in a person, etc.); a positive response in the situation requiring helping actions; consistency in achieving goals; maladjustment; predominance of internal control over external, and so on. The index of decentration, i.e. the ability to shift the focus from themselves and their problems into helping others, has the most significant impact on reducing the inhibition level. There have been outlined ways of the inhibiting ability correction grounded in the findings. In particular, it has been established that development of the facilitative potential, especially its actualizing component, as well as personality traits negatively associated with the inhibiting ability are relevant for levelling the inhibiting ability. It is also necessary to work towards reducing the intensity of psychological characteristics, the level of which has a positive effect on the inhibiting ability. An important aspect in forecasting a possible obstruction of another person's development is to understand the complexity and comprehensiveness of inhibition that requires the consideration of many factors (specificity of the situation, social processes and so forth), but not only certain psychological characteristics.

Keywords: inhibition, facilitation, facilitative potential, multiple regression analysis.

Подано до редакції 30.09.2014

УДК: 159 (942+925):378.22

Юлія Іванівна Калюжна,

доцент, кандидат психологічних наук,

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Тамара Анатоліївна Яновська,

доцент, кандидат психологічних наук,

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка,

вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Розглядаються функції педагогічного спілкування та аналізуються прояви емоційного інтелекту у контексті його інтерактивної сторони, що є важливим чинником ефективної саморегуляції у професійній діяльності педагога. Наведено результати емпіричного дослідження, спрямованого на виявлення особливостей реалізації емоційної складової професійного спілкування студентів. Окреслюються шляхи розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів у навчальному процесі в умовах вищої школи.

Ключові слова: педагогічне спілкування, функції спілкування, взаємодія, навчання, інтерактивні методи навчання, колективне пізнання, емоційний інтелект.

Сучасний навчальний процес у вищому навчальному закладі передбачає формування майбутнього професіонала як всебічно розвиненої особистості, спрямованої не лише на виконання системи професійних обов'язків, але і на здійснення широкого кола соціальних функцій. Особливої актуальності це набуває при підготовці студентства до роботи у сфері соціономічних професій, де об'єктом докладання фізичних і духовних зусиль є люди, групи, колективи та

вирішення специфічних проблем, пов'язаних з їх життєдіяльністю.

Проте, у багатьох наукових дослідженнях, які стосуються питань організації навчального процесу у сучасній вищій школі, зазначається, що ці завдання формування особистості молоді людини входять у деяке протиріччя з засадами традиційного навчання. Адже воно переважно спирається на організацію занять пояснювально-ілюстративного типу. При цьому передбачається індивідуальна робота студентів у ході

освоєння ними знань та орієнтація переважно на засвоєння і відтворення навчального матеріалу. Зрозуміло, що при такій організації навчання розвиток навичок професійного спілкування, які є вкрай важливими для майбутніх педагогів, зазнає значних обмежень, ускладнюється і їх включення у систему особистісних цінностей студентської молоді.

Саме тому у контексті досягнення цілей формування особистості майбутнього професіонала важливого значення набуває проблема активізації його пізнавальної діяльності у навчальному процесі. При цьому значну роль відіграє спільна пізнавальна діяльність студентів, що базується, передусім, на їх специфічній взаємодії. Особливого значення вона набуває для розвитку емоційної складової педагогічного спілкування, яка є запорукою успішної координації діяльності педагога та учнів у навчальному процесі.

Метою нашої статті є теоретичне та емпіричне дослідження особливостей формування емоційного інтелекту майбутніх педагогів.

Завдання статті передбачають:

1. Теоретичний аналіз досліджуваної проблеми у вітчизняній та зарубіжній психології.
2. Емпіричне вивчення особливостей розвитку емоційного інтелекту студентів в умовах вищої школи.
3. Окреслення основних шляхів формування емоційного інтелекту майбутніх педагогів у навчальному процесі.

В умовах гуманізації сучасного суспільства зростає необхідність організації педагогічного спілкування на суб'єкт-суб'єктному рівні. У психолого-педагогічних дослідженнях вирізняють кілька ознак такої організації. По-перше, це особистісна орієнтація учасників педагогічного процесу, що полягає у здатності правильно розуміти співрозмовника, аналізувати мотиви його поведінки та можливі умови їх реалізації та розвитку. По-друге, про ефективність педагогічного спілкування може свідчити рівність психологічних позицій співрозмовників, яка на практиці проявляється у визнанні права школярів на висловлювання власної думки, недопустимість авторитаризму вчителя. І, зрештою, суб'єкт-суб'єктний характер педагогічного спілкування виражається у проникненні у світ почуттів та переживань співбесідника, співпереживанні, емпатії та у використанні педагогом нестандартних прийомів спілкування, за яких відбувається відхід від чітко вираженої ролі вчителя [2; 6; 9; 10].

У педагогічному процесі спілкування забезпечує низку важливих функцій, кожна з яких набуває особливого значення у ході надання навчальному процесу ознак активної взаємодії. Так, В. А. Семиченко, Н. П. Волкова до їх складу відносять наступні: контактну, тобто забезпечення готовності як до сприймання, так і до передачі змісту знань; інформаційну, що полягає у обміні думками, рішеннями тощо; спонукальну, яка забезпечує спрямування співрозмовника до певних дій; координаційну, що передбачає узгодження дій для спільної діяльності; пізнавальну як сприймання і

вивчення внутрішнього стану співрозмовника, колективу, себе самого; експресивну, що, з одного боку, є здатністю педагога до емоційної виразності у передачі знань, а з іншого – забезпечує обмін емоціями з партнером; встановлення відносин, тобто ролівих, статусних та міжособистісних зв'язків; організацію впливу як зміну станів, поведінки, комунікативних можливостей особистості; управлінську, тобто здатність як керувати своєю поведінкою, так і впливати на інших людей [2; 9].

Не викликає сумніву те, що ці функції мають системний характер, а відтак передбачають єдність і постійний взаємозв'язок, який дозволяє педагогу організувати різнопланову взаємодію з учнями не лише на уроках, а і в позаурочний час. Тому можна стверджувати, що реалізація кожної з них неможлива без здатності сторін педагогічного спілкування до усвідомлення та аналізу як власних емоцій та почуттів, так і переживань співбесідника. Саме це забезпечує сприятливий психологічний клімат у взаємодії та налаштованість її учасників на співпрацю та взаєморозуміння.

За думкою ряду сучасних науковців ці психологічні характеристики входять до складу **емоційного інтелекту**, який полягає в органічному поєднанні мислення з емоційною сферою особистості та становить основу саморегуляції поведінки [1; 3].

4]. Автори зазначають, що структура емоційного інтелекту є різномірною. Тому кожен з її компонентів має своєрідний вплив на педагогічну взаємодію. Розглянемо їх детальніше. Розпізнавання (називання) власних емоцій є найпершим кроком до їх усвідомлення, а, значить, і до розуміння їх природи та перебігу. У рамках цієї складової емоційного інтелекту можуть корінитися подальші уявлення про реалізацію емоцій у експресивних проявах поведінки педагога і про можливі шляхи їх розвитку та корекції. Самоконтроль та саморегуляція емоційних проявів є наступним компонентом емоційного інтелекту. У контексті комунікативної та інтерактивної сторін педагогічного спілкування вони забезпечують емоційне забарвлення навчального матеріалу, надання йому особистісного змісту і, водночас, реалізацію таких виховних впливів на особистість учнів, як переконання та навіювання, що практично завжди ґрунтуються на зразках поведінки самого вчителя. Більш складним компонентом емоційного інтелекту у взаємодії педагога з учасниками навчально-виховного процесу є усвідомлення не лише власних переживань, а й їх зв'язку з емоційними станами школярів, здатність до емпатії, чутливість до зміни почуттів співбесідника, їх розвитку. Все це забезпечує адекватне розуміння психічних станів дитини. Ці якості дозволяють вчителю прийняти позицію учня у різних педагогічних ситуаціях і внаслідок цього здійснювати прогноз щодо можливих результатів та наслідків професійних дій. Самомотивація як найскладніший компонент емоційного інтелекту сприяє постійному процесу пізнання, розвитку і реалізації емоцій вчителем.

Усі ці складові емоційного інтелекту є основою для реалізації навчального процесу як співробітництва вчителя з учнями для досягнення спільного пізнавального результату. Для вивчення особливостей емоційного інтелекту нами було здійснено опитування студентів IV курсів Полтавського національного педагогічного університету, які не лише засвоїли навчальні дисципліни професійного спрямування, але й пройшли виробничу педагогічну практику у школі. Результати анкетування дозволили виявити, що майбутні педагоги серед усіх складових емоційного інтелекту виявили, насамперед, емоційну обізнаність. Так, 72% опитуваних досить ефективно орієнтувалися у широкому спектрі проявів переживань учнів, могли дати їм змістовну характеристику та пояснити причини їх виникнення у школярів. При цьому студенти відзначали, що основою цього є переважно засвоєння психолого-педагогічних дисциплін під час їх теоретичної підготовки. Окрім цього, студенти виявили також здатність до розпізнавання емоцій інших людей (66% опитуваних) та до емпатійності (58%). Вони пов'язували такі результати з набутих під час практики професійним досвідом, який дозволяє їм визначати переживання учнів за їх зовнішніми реакціями, мімікою, проявами поведінки. Студенти також зазначали, що реалізація механізму ідентифікації у навчальному процесі та педагогічному спілкуванні під час педагогічної практики сприяла розвитку емпатії, співпереживання з учнями у різнопланових педагогічних ситуаціях. Проте, було виявлено також деякі складнощі у реалізації складових емоційного інтелекту майбутніми педагогами. Так, 82% серед опитуваних студентів відзначали труднощі у саморегуляції емоційних станів. Насамперед це стосувалося управління негативними емоціями (стримування гніву чи обурення поведінкою школярів, незадоволення їх невправністю у роботі тощо), а також стимулювання позитивних емоційних станів у складних педагогічних ситуаціях (наприклад, проявів оптимізму та доброзичливості у ситуаціях неуспіху школярів у навчальному процесі). 75% опитуваних засвідчили також і про труднощі у процесі самомотивації у процесі розвитку емоційного інтелекту, підкреслюючи при цьому недостатні можливості у окресленні шляхів та засобів подальшого вдосконалення емоційної складової взаємодії з вихованцями.

Особливої уваги заслуговали відповіді студентів на питання анкети, які стосувалися окреслення витоків таких утруднень. Зупинимось на деяких із них.

- Переважна більшість студентів вважає, що емоційний інтелект сприяє передусім реалізації безпосередньої взаємодії вчителя з учнями на уроці. При цьому вони не бачать практичного аспекту застосування цієї якості у побудові плану діяльності, поясненні нового матеріалу чи саморозвитку педагога як фахівця. Це свідчить про недостатню цілісність сприймання студентами навчального процесу, місця емоційних проявів педагога у кожному його елементі.

- Студенти вважають, що досконалому педагогічному спілкуванню з учнями на уроці може заважати тенденція вчителів до обрання єдиної лінії реагування педагога у різних педагогічних ситуаціях (від явно авторитарної до ліберальної). При цьому, розуміючи недосконалість такої тенденції, студенти посилаються на практичний аспект педагогічної діяльності («Так простіше працювати», «Учні адаптуються до певних стандартних дій та вимог вчителя»). Вочевидь, в основі такої тенденції лежить недостатня обізнаність студентів із засобами та прийомами оперативної перебудови емоційного реагування вчителя на зміни у перебігу навчального процесу.

- Процес саморозвитку емоційного інтелекту у майбутній професійній діяльності студентами також розуміється по-різному. Так, 58% опитуваних зазначають, що за потреби для цього вони звернуться до спеціальної літератури. Приблизно така ж кількість опитуваних (55%) покладаються на консультації з фахівцями або сприймання прикладів поведінки тих досвідчених педагогів, які можуть продемонструвати прояви емоційного інтелекту на практиці. Проте, аналізуючи можливості розвитку емоційного інтелекту в умовах ВНЗ, більшість опитуваних вказують на необхідність ширшого використання новітніх педагогічних технологій, у тому числі і інтерактивних засобів навчання під час організації навчального процесу з психолого-педагогічних дисциплін.

Інтерактивне навчання передбачає, що у діяльності викладача центральне місце займає не окремий індивід, а група взаємодіючих особистостей, які стимулюють і активізують мисленнєву діяльність один одного. Особливо важливими при цьому є феномени змагання, суперництва тощо. Це – модель спілкування особистостей у реальній спільній творчій діяльності, спрямованій на розв'язання завдань пошукового, проблемного характеру. Зважаючи на те, що більшість навчально-практичних завдань з питань реалізації компонентів емоційного інтелекту педагогом у професійній діяльності мають для студентів саме проблемний характер, застосування інтерактивних методів є виправданим та необхідним як умова формування і професійних знань та вмій майбутніх педагогів, і як засіб формування їх навчальної мотивації. Серед інтерактивних методів навчання сьогодні найпоширенішими є метод дискусії, мозкового штурму, обговорення наукових питань у вигляді евристичної бесіди або круглого столу, ділові ігри та тренінгові заняття [4; 7; 10]. Кожен з них може бути використаний відповідно до навчальної задачі та змістовного наповнення теми. Як приклад їх застосування розглянемо особливості вивчення проблеми емоційного аспекту ефективної взаємодії педагога з підлітками з урахуванням проявів кризи на даному етапі вікового розвитку особистості.

Першим етапом застосування інтерактивного методу мозкового штурму можна вважати етап **мотивування студентів або експозиції проблеми**. Він передбачає активізацію пізнавального інтересу за допомогою звертання до життєвих ситуацій, актуальних ідей науковців чи,

зрештою, до практичного досвіду самих майбутніх учителів. Окреслену нами проблему можна презентувати, наприклад, аналізуючи висловлювання медиків, фізіологів, психологів, педагогів, соціальних працівників про проблеми кризової поведінки підлітків та причин і проявів важковиховуваності школярів цього віку на цій основі (уривки з літературних першоджерел, листів, газетних статей, інтерв'ю, тощо). У результаті викладач ставить питання «Яке ж значення має емоційний інтелект педагога для продуктивного вирішення цих проблем? Яка його роль в організації та реалізації навчального та виховного процесу?».

Метою наступного етапу є **забезпечення розуміння студентами того, чого вони мають досягти в результаті заняття**. Інколи до формулювання очікуваних результатів можна залучати і їх. Так, разом із студентами можна визначити критерії якісного оцінювання групового розв'язку поставленого завдання (наприклад, здатність чітко визначити зміст емоційного інтелекту і відповідно до цього окреслити основні шляхи, методи і принципи реалізації його складових у ході навчально – виховного процесу).

Третій етап передбачає **надання навчальної інформації**. Так, педагог може загострити увагу студентів на визначенні компонентів емоційного інтелекту та встановленні їх взаємозв'язку у практичній діяльності педагога. Спираючись на аналіз відповідної наукової літератури, викладач поступово підводить студентів до основної проблеми заняття.

Наступний етап заняття – його **інтерактивна частина**. Він передбачає застосування певної інтерактивної технології. Порядок його проведення містить:

інструктування студентів щодо мети і послідовності дій, часових обмежень, правил і регламенту дій у цілому; об'єднання студентів у невеликі групи (по 6–12 чоловік); виконання завдання; студенти працюють у групах, а викладач є координатором їх дій, консультантом чи (при необхідності) ведучим дискусії; презентацію результатів виконання завдання представниками груп.

При цьому викладач може підібрати низку навчальних проблемних завдань як самостійно, виходячи із змісту теми заняття, так і з залученням самих студентів з урахуванням їх потреб та інтересів. Це можуть бути питання емоційного впливу на учнів підліткового віку з метою підвищення мотивації їх пізнавальної діяльності, організації

адекватного реагування педагога на прояви типових підліткових кризових реакцій (опозиції, відчуження у спілкуванні з дорослими, компенсації, гіперкомпенсації, наслідування негативних зразків поведінки оточуючих) тощо. Особливої значущості ці ситуації набувають у контексті розвитку таких складових емоційного інтелекту педагога, як саморегуляції та самомотивації його переживань у професійній діяльності.

На основі отриманих результатів студенти у ході колективного обговорення можуть прийти до висновку щодо особливостей реалізації емоційного інтелекту вчителем у навчальному процесі та основних прийомів і засобів, які доцільно використовувати при цьому. По суті це є кінцевим етапом заняття – етапом **підбиття підсумків**. Викладач має встановити чіткий зв'язок між поставленими завданнями та кінцевими результатами, обговорити спірні чи недостатньо розглянуті сторони проблеми, визначити практичний аспект застосування отриманих у ході заняття знань. Окрім цього, на кінцевому етапі заняття окреслюється перелік актуальних питань чи проблем, що підлягають подальшому самостійному вивченню студентами та є основою для їх майбутнього професійного саморозвитку.

Отже, аналіз проблеми свідчить про важливість застосування інтерактивних методів викладання психологічних дисциплін для формування такої пізнавальної мотивації майбутніх педагогів, яка забезпечує розвиток важливих складових емоційного інтелекту та ефективність їх професійного зростання. Саме навчальна діяльність з застосуванням інтерактивних методів дозволяє залучити студентів до взаємодії у розв'язанні професійно значущих ситуацій, створює умови не лише для підвищення мисленнєвої активності кожного, а й сприяє формуванню орієнтації студентів на досягнення колективного результату, який є неможливим без їх активної взаємодії як у когнітивному, так і в емоційному аспекті. Подальший пошук можливостей застосування інтерактивних методів у ході лекційних, практичних та лабораторних занять з психології може стати запорукою підвищення інтересу студентів до проблем реалізації емоційного інтелекту та усвідомлення його необхідності для подальшого професійного саморозвитку особистості педагога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева И. Н. Об истории развития понятия «эмоциональный интеллект» / И. Н. Андреева // Вопросы психологии. – 2008. – № 5. – С. 83-95.
2. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація / Н. П. Волкова. – К.: ВЦ Академія, 2006. – 256 с.
3. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект: Ценное практическое руководство по развитию и совершенствованию эмоций человека / Д. Гоулман. – Москва: Хранитель, 2008. – 476 с.
4. Дерев'янка С. П. Сучасні технології розвитку емоційного інтелекту / С. П. Дерев'янка // Проблеми загальної та педагогічної психології: збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / за

- ред. С. Д. Максименка. – Т. XII, част. 5. – К., 2010. – С. 121-29.
5. Маркова А. К. Психология труда учителя / А. К. Маркова. – М., Педагогика, 1993. – 230 с.
6. Межличностное общение / [составители Н.В. Казаринова, В.М. Погорельца]. – СПб, Питер, 2001. – 512 с.
7. Психологічні тренінги в школі [Упорядник Т. Шаповал] – К.: Шкільний світ, 2010. – 128 с.
8. Рогов Е. И. Психология общения / Е. И. Рогов. – М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2001. – 336 с.
9. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності / В. А. Семиченко. – К.: Вища школа, 2004. – 335 с.
10. Федорчук В. Комунікативна компетентність педагога / В. Федорчук. – К.: Шк. світ, 2007. – 128 с.

REFERENCES

1. Andreyeva, I. N. (2008). Ob istorii razvitiya ponyatiya «emotsionalnyi intelekt» [About developmental history of the concept of "emotional intelligence"]. *Vo-prosy psikhologii – Issues of psychology*, 5, 83-95 [in Russian].
2. Volkova, N. P. (2006). *Profesiino-pedahohichna komunikatsiia [Work-related and pedagogical communication]*. Kyiv: VTs Akademiia [in Ukrainian].
3. Goulman, D. (2008). *Emotsionalnyi intelekt: Tsennoe prakticheskoe rukovodstvo po razvitiyu i sovershenstvovaniyu emotsiy cheloveka [Emotional intelligence: A valuable practical guidance on the development and improvement of human emotions]*. Moscow: Khranitel [in Russian].
4. Derevianko, S. P. (2010). Suchasni tekhnologii rozvytku emotsiinoho intelektu [Modern technologies for developing emotional intelligence]. *Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykhologii: zbirnik naukovykh prats Instytutu psykhologii imeni G.S.Kostiuka NAPN Ukrainy – Issues of general and pedagogical psychology: Collection of scientific papers of H. S. Kostyuk Institute of Psychology of NAES of Ukraine*. S. D. Maksimenko (Ed.). (Vols. 12, Part 5). (pp. 121–129). Kyiv [in Ukrainian].
5. Markova, A. K. (1993). *Psikhologiya truda uchitelya [Psychology of teacher's work]*. Moscow: Pedagogika [in Russian].
6. Kazarinova, N. V., & Pogolsha, V. M. (Eds.). (2001). *Mezhlichnostnoe obschenie [Interpersonal communication]*. St. Petersburg: Piter [in Russian].
7. Shapoval, T. (2010). *Psykhologichni treninhy v shkoli [Mindset trainings at school]*. Kyiv: Shkilnyi svit [in Ukrainian].
8. Rogov, Ye. I. (2001). *Psikhologiya obscheniya [Psychology of communication]*. Moscow: VLADOS [in Russian].
9. Semichenko, V. A. (2004). *Psykhologhiia pedahohichnoi diialnosti [Psychology of teaching activities]*. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].
10. Fedorchuk, V. (2007). *Komunikatyvna kompetentnist pedahoha [Communicative competence of a teacher]*. Kyiv: Shkilnyi svit [in Ukrainian].

Юлия Ивановна Калюжная,

доцент, кандидат психологических наук,

Полтавский национальный педагогический университет имени В. Г. Короленко,

Тамара Анатольевна Яновская,

доцент, кандидат психологических наук,

Полтавский национальный педагогический университет имени В. Г. Короленко,

ул. Остроградского, 2, г. Полтава, Украина

ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ

Рассматриваются функции педагогического общения и анализируются проявления эмоционального интеллекта в контексте его интерактивной стороны, что является важным фактором эффективной саморегуляции в профессиональной деятельности педагога. Приведены результаты эмпирического исследования, направленного на выявление особенностей реализации эмоционального компонента профессионального общения студентов. Определяются пути развития эмоционального интеллекта будущих педагогов в учебном процессе в условиях высшей школы.

Ключевые слова: педагогическое общение, функции общения, взаимодействие, обучение, интерактивное обучение, коллективное познание, эмоциональный интеллект.

Yuliia Kaliuzhna,

PhD (Candidate of Psychological Sciences), associate professor,

Department of Psychology, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University,

Tamara Yanovska,

PhD (Candidate of Psychological Sciences), associate professor,

Department of Psychology, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University,

2, Ostrohradskoho Str., Poltava, Ukraine

INTERACTIVE TEACHING METHODS AS FACTOR OF FUTURE TEACHERS' EMOTIONAL INTELLIGENCE FORMATION

The article is concerned with one of the topical problems of modern higher education, namely future teachers training for efficient work. The importance of educational communication for the organization and implementation of the educational process at school is emphasized. The functions of educational communication are considered and manifestations of emotional intelligence in terms of its interactive component, which is an important factor in effective self-regulation in teacher's work, are reviewed. The results of empirical research aimed at identifying implementation peculiarities of the emotional component of students' professional communication are represented. The central

problems and difficulties in this process are reviewed; their origins and possible ways of their elimination are studied. The ways of developing future teachers' emotional intelligence in training process at higher educational institutions are outlined. The content and significance of interactive teaching methods in future professionals' personality formation, their role in the development of teacher's active attitude in further self-improvement are characterized. The article also represents the example of interactive means use aimed at expanding the range of effective methods and means of forming the components of future teachers' emotional intelligence. It was concluded that interactive methods use in training allows to engage students in interaction when solving professionally significant problems, provides conditions for improvement of everyone's mental activity as well as facilitates students' orientation at achieving collective result, which cannot be achieved without their active cognitive and emotional interaction. Theoretical and practical perspectives of interactive teaching methods use in terms of the whole process of future teachers training are outlined.

Keywords: educational communication, functions of communication, interaction, training, interactive teaching methods, collective knowledge, emotional intelligence.

Подано до редакції 30.09.2014
